Odla engagemang

En handbok för blomstrande föreningsutveckling

OLA BIXO

RIKSFÖRBUNDET
SVENSK TRÄDGÅRD

1. VAD OCH HUR ODLAR VI? 5
Meningen med en trädgårdsförening

2. VAD FÅR OSS ATT GRO OCH VÄXA? 7
Därför engagerar vi oss ideellt

3. HUR FÅR VI FÖRENINGEN ATT BLOMSTRA? 13
Praktisk planering och organisering

4. VÄLKOMMEN TILL VÅR TRÄDGÅRD! 15
En förening för alla

5. VÄXTKRAFT PÅ ALLA NIVÅER 19
Så blir vi fler medlemmar och fler aktiva

KÄLLOR

Ernehed, Kristina & Wennberg Gonzalez, Felicia (2023), *Heimbygdametoden. En förändringsprocess för föryngring*. Sveriges hembygdsförbund.

Hill, Niklas & Sjöström Hederberg, Angeli (2011), *Medlemsmodellen – rekrytera, aktivera och behålla medlemmar*. Trinambai.

Hill, Niklas (2017), *Inkluflera – inkluderande medlemsrekrytering*. Trinambai.

Lundberg, Erik, Henrekson, Ebba & von Essen, Johan (2025), *Många bidrar, få orkar bära: Ideellt arbete i Sverige 1992–2024*. Marie Cederschiöld högskola, arbetsrapportserie nr 123.

Schoug, Aron (2021), *Motivera ideella – om ledarskap, människors behov och drivkrafter*. Idealistas.

Odla Engagemang. En handbok för blomstrande föreningsutveckling
© **Ola Bixo och Riksförbundet Svensk Trädgård, 2025**
svensktradgard.se

TEXT Ola Bixo
FOTO Ola Bixo där inget annat anges
PROJEKTLEDARE Sanna Friberg
FORM Charlotta Rahm
TRYCK Stockholms Lito Grafiska AB, Danderyd
Första utgåvan, första tryckningen

INNAN VI BÖRJAR

Riksförbundet Svensk Trädgård har som mål att föreningslivet inom förbundet ska var rikt och trädgårdsföreningarna livskraftiga. Syftet med den här handboken är att visa hur ni kan arbeta i er förening för att den ska bli en blomstrande och trivsam förening för alla. Det ska vara många som vill vara medlemmar och det ska vara lätt och lockande att engagera sig.

Jag som skriver heter Ola Bixo och har varit föreningsaktiv i hela mitt vuxna liv. Från år 1998 till 2006 var jag anställd som förbundssekreterare för Svensk Trädgård. Under den tiden åkte jag runt i landet och träffade många av de gamla föreningarna och startade också en hel del nya. Efter det har jag bland annat arbetat på ett par studieförbund som är en del av Sveriges ideella föreningsliv. Föreningsutveckling har varit ett viktigt uppdrag för dessa studieförbund.

Jag har också varit medlem i trädgårdsföreningar där jag bott och på senare år, som halvpensionär, varit ordförande i S:ta Ragnhilds trädgårdsförening i Söderköping där jag bor nu. År 2024 valdes jag in som ny ledamot i Svensk Trädgårds styrelse. Det jag brinner för och tror jag kan bidra kring är föreningsutveckling.

Förutom mina egna erfarenheter baserar jag det jag skriver på forskning, statistik och liknande material kring ideell verksamhet och föreningsutveckling. På sidan 2 hittar ni en lista på mina källor. Handboken har också lästs av Aron Schoug, som är doktorand i pedagogik på Stockholms universitet, och länge har forskat på området. Jag är tacksam för de värdefulla synpunkter jag fått från honom och från Sanna Friberg på Svensk Trädgård.

Vissa föreningar tappar styrfart med åren. Kanske når de inte ut? Kanske finns det ingen som vill ta över när styrelsen suttit länge och inget hellre vill än att bli avlösta? Det finns de som till och med lägger ner föreningen eller lägger den i vila i en hundraårig Törnrosasömn. Den här handboken har syftet att undvika det och ge ny inspiration. Jag vill också ge ytterligare ny inspiration till de föreningar som känner sig på topp! Eller de som just startat.

Handboken är uppdelad i fem avsnitt med ett antal frågor att samtala om, som ni kan diskutera vid fem tillfällen. All förändring och föreningsutveckling kräver delaktighet. Därför är det viktigt att avsätta tid till att arbeta med frågorna tillsammans,

Ola Bixo i Pettsons hus.
Foto Pethra Bixo Larsson.

till exempel i en studiecirkel i samarbete med ett studieförbund eller genom en workshop en hel helg. Där kan samtalen föras, där blir alla lyssnade på, där kommer alla till tals. Om ni dessutom turas om att föra enklare minnesanteckningar är det troligare att ni tar med er det ni behöver. Starta och avsluta varje träff med en runda där alla säger något kort om sina förväntningar och hur träffen har varit. Och glöm inte fikapaus.

Erfarenhetsmässigt är fler träffar, med tid för reflektion emellan, att föredra. Innan start kan det vara bra att skumma igenom texten och prata ihop er om vad ni vill fokusera extra på. Innan varje träff läser alla avsnittet ni ska behandla.

Det är så fantastiskt att vi är olika och associerar till olika saker när vi upplever något. Ta vara på det och lyssna på varandra. Här finns inga rätt eller fel. Inga ”men det har vi gjort förr”. Låt det ta den tid det tar. Vi har olika behov för att kunna ta till oss saker och vi har olika förmåga att visualisera och uttrycka det vi menar.

Till handboken finns också en ”verktygslåda” på hemsidan, se **svensktradgard.se/odla-engagemang**. Där har olika föreningar bidragit med tips och trix de haft nytta av. Tack för det! Verktygslådan och den här handboken är tänkta som levande material. Har du några synpunkter eller vill bidra till verktygslådan är det bara att ta kontakt med undertecknad via hemsidan.

Ola Bixo

1. Vad och hur odlar vi?

MENINGEN MED EN TRÄDGÅRDSFÖRENING

Intresset för trädgårdsodling är stort. Vi är över 5 miljoner som ägnar oss åt trädgårdsarbete här i landet. Undersökningar visar att hälften av Sveriges vuxna befolkning är intresserade av trädgård och odling. Intresset har ökat de senaste åren och är större hos kvinnor än män. Inte underligt då att varje stad eller bygd med lite självaktning har en trädgårdsförening.

Somliga föreningar har en historia från slutet av 1800-talet, när föreningslivet i allmänhet växte sig starkt och fick stor betydelse för samhällsutveckling och för enskilda individers personliga utveckling. Andra trädgårdsföreningar är relativt nystartade. Livet i en trädgårdsförening varierar. Det finns så klart olika trender i själva odlandet, men mycket av variationen hänger på dem som engagerar sig.

Nöjet och nyttan med en trädgårdsförening kan vara så mycket: lärorika trädgårdsvandringar i varandras trädgårdar, växtbytardagar, kunniga och inspirerande föredragshållare som kommer på besök, trädgårdsresor, bokcirklar, beskärnings- och ympkurser och mycket annat. Ledorden för föreningsverksamheten inom Riksförbundet Svensk Trädgård är: *Att i gemenskap odla trädgårdsintresset under trivsamma former, verka för ökad kunskap och stimulera trädgårdsintresset i regionen.*

Men hur är det med engagemanget i föreningen? Ofta finns det en uppfattning om att det ideella engagemanget är på utdöende. Men så är det inte. Forskningen och stora statistiska undersökningar visar att vi fortfarande är världsledande vad gäller att arbeta ideellt. Sedan år 1992, när mätningarna började, har andelen som engagerar sig ideellt varit ungefär hälften av befolkningen, med en förvånansvärt liten variation mellan de olika åldersgrupperna och åren.

Det är så klart olika vad som engagerar vid olika tidpunkter i livet. Till exempel är en väldigt aktiv grupp föräldrar till barn som utövar någon form av fritidsintresse. En grupp som ökat på sista tiden är äldre, som

idag är friskare än för några år sedan. På sista tiden har antalet ideella föreningar minskat något. Det beror troligen på att en del föreningar har haft svårt att komma tillbaka efter coronapandemin. En annan orsak kan vara att bankerna skärpt kraven så att det har blivit svårare att använda föreningar som täckmantel för penningtvätt och att kriminella föreningar därför försvunnit.

Fokus på dig och din förening

Hur som helst kan vi fortfarande vara glada och stolta över ett stort ideellt engagemang i allmänhet. Det vi nu ska fokusera på är intresset för trädgård kopplat till föreningslivet där du bor.

I André Strömqvists bok *Handbok för en gammal trädgård* skriver han ”Eftersom en stor del av en trädgårds beståndsdelar lever, befinner sig en trädgård i konstant förändring. En trädgård *pågår* hela tiden, och när jag rör mig i den så är jag en del i den process som har pågått ända sedan någon anlade trädgården.”

Visst skulle vi kunna byta ut ordet trädgård mot trädgårdsförening? Även din förening *pågår* och just du är en del i processen. Tänk om vi skulle börja där?

ATT SAMTALA OM

1. Gör en presentationsrunda där var och en berättar kort vad den heter, roll i förening och vad ledorden *Att i gemenskap odla trädgårdsintresset under trivsamma former, verka för ökad kunskap och stimulera trädgårdsintresset i regionen* betyder för just dig.
2. Vad står det om föreningens syfte i föreningens stadgar under ändamålsparagrafen?
3. Passar ledorden och ändamålsparagrafen in på det som ni ser som syftet med er trädgårdsförening? Vilka aktiviteter har föreningen idag som passar in på ledorden? Finns det sådant som inte passar in?
4. Svensk Trädgård har som nationell organisation i uppdrag att stötta de lokala föreningarna på olika sätt. Vilka fördelar ger det er förening att vara med i Svensk Trädgård? Titta på förmånerna på hemsidan svensktradgard.se/formaner.
5. Nog om föreningen, nu frågar vi dig! Låt var och en fundera på varför ni har engagerat er i den lokala trädgårdsföreningen. Ge det några minuter och skriv i tysthet två huvudsakliga orsaker på två olika lappar. Sortera det gemensamma resultatet. Vad sticker ut? Är det något som återkommer?
6. Gå laget runt och låt var och en utveckla sina tankar kring varför de har engagerat sig, men också kring det gemensamma resultatet av frågorna ovan.

2. Vad får oss att gro och växa?

DÄRFÖR ENGAGERAR VI OSS IDEELLT

I det första avsnittet tittade vi på hur det ideella engagemanget fortfarande är starkt. Men vad är det som motiverar oss?

Att det vi gör ska vara lustfyllt har vi redan berört. *Att under trivsamma former …* Det är svårt att se att trädgårdsintresset i gemenskap ska behöva vara något annat än lustfyllt. Men vi är alla olika. Det som är lustfyllt för den ena kan ha en hög tröskel för någon annan. I en förening finns det flera olika roller och uppdrag. För att verksamheten ska fungera bra och vara rolig finns det all anledning att tillsammans fundera på vad som får var och en att engagera sig. Nästa steg är att titta på vad som behöver göras och vem i styrelsen eller bland de andra medlemmarna som vill göra vad. Det ideella bygger på frivillighet och de gamla invanda rollerna i en förening kan ibland behöva förnyas. Om en trädgårdsförening är i en levande process och medlemmarna är en del i processen är det förstås värdefullt att lyssna på varandra för att utvecklas.

Vad finns det för mer eller mindre roliga uppgifter i föreningen? Finns det något som kan rensas bort? Går det att organisera på annat vis? Vilka favorituppgifter har ni själva? Det är de favoriterna som ska gödslas lite extra, delas på och kompletteras med nya liknande saker. Lita på era egna samlade positiva upplevelser och ge dem mer plats.

Livspusslet kan göra att medlemmar upplever att de inte kan engagera sig i styrelsen. Då kan det vara bra att ha aktiviteter som läggs utanför styrelsen. De ska verkligen inte göra allt! I en resegrupp som planerar sommarens resa är det kanske bara någon från styrelsen med, medan andra medlemmar gärna tar på sig ett

avgränsat uppdrag som det. Större föreningar kan också skapa arbetsgrupper, som har speciella inriktningar, egen budget, planerar aktiviteter för alla medlemmar och rapporterar till styrelsen, se Verktygslådan. Att sprida på uppdragen gör att fler får uppleva ett ”vi” med föreningen.

Aron Schoug, som är doktorand i pedagogik på Stockholms universitet, har länge tittat på vad som motiverar ideella. Han håller populära föredrag om sin forskning och har skrivit boken *Motivera ideella – om ledarskap, människors behov och drivkrafter.* Där formulerar han hur vi kan skapa bästa möjliga förutsättningar för att få medlemmar att engagera sig. ”Ledarskapet” är inte ett traditionellt chefskap, utan istället är det helt andra värden som skapar en prunkande, blomstrande och livskraftig förening.

Arons modell lyfter fram tre behov som är avgörande för personers ideella engagemang. ***Samhörighet***, att uppleva att min ***kompetens*** får komma till uttryck och att jag själv får bestämma vad jag vill göra och hur. Det kallar han ***autonomi***.

Samhörighet och gemenskap

Samhörighet i en förening skapas i de aktiviteter man gör. Ger de en vi-känsla? Man brukar säga att gemenskap skapas i en jag-du-relation. Lyssnar vi nyfiket på varandra? Är vi närvarande när vi möts? Här kan föreningens organisation verkligen påverka.

Styrelsen är en viktig del. Är mötena långa trevliga träffar med gofika och prat om allt möjligt? Hur strukturerade och effektiva upplevs mötena? Här är det en balans

som behövs. Om gemenskap nu är viktigt kan det definitivt vara bra att lära känna varandra lite privat. Man kan behöva göra trevliga saker tillsammans. Men vi har olika behov, någon kan tänka sig att prata i många timmar, medan andra har ett livspussel som gör att två timmar kanske är max. Prata med varandra om hur verksamheten är organiserad.

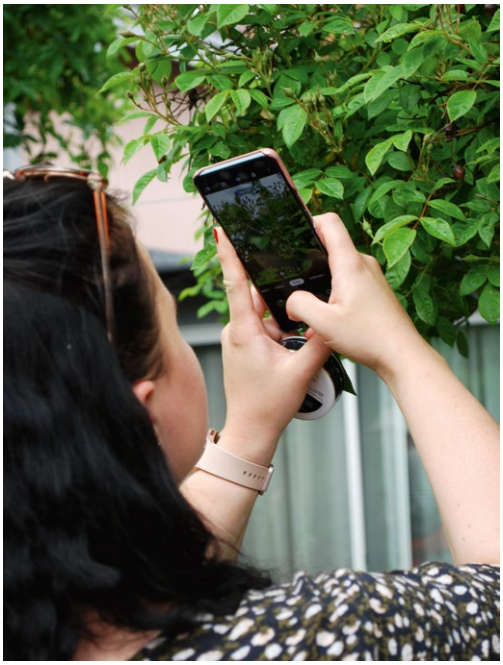
Pröva på lite olika varianter. Styrelsen kan ena gången träffas på studieförbundets lokal, ta lite automatkaffe och ett kex, ha en dagordning där varje punkt är tidsatt och en tidhållare som talar om när en fråga behöver flyttas över/bordläggas till nästa möte för att tiden är slut. Styrelsen kan nästa gång träffas hemma hos en ledamot, som börjar med att visa sin trädgård och sedan sätter man sig vid en härlig smörgåsbuffé och startar mötet med en runda där var och en får tid att berätta vad de är uppfyllda av just idag och vad de förväntar sig av mötet. Sedan är ordet fritt i varje fråga och alla blir lyssnade på av en omtänksam ordförande som ser till att ingen sitter tyst. Har ni testat bägge varianterna är det dags att prata om hur ni vill ha det i er förening. Kanske vill ni göra på olika sätt vid olika tillfällen.

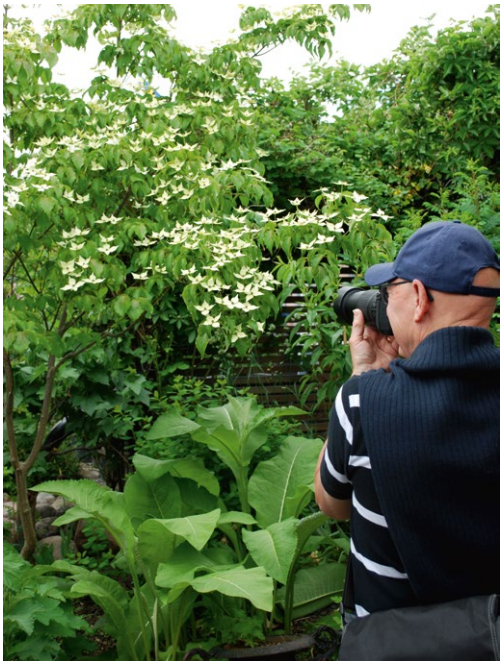
Även aktiviteterna i sig är tillfällen för gemenskap. Ni som kom till trädgårdsvandringen förra veckan är en grupp. De som startade en studiecirkel för att lära sig mer om hur man tar hand om en gammal trädgård är en annan. Gänget som höll i växtförsäljningen är en grupp. Är det trivsamma grupper där gemenskap och vi-känsla skapas? Där vi inkluderar och möter varandra på riktigt?

Det kan ju bli motsägelsefullt. Vi vill skapa en stark vi-känsla och bra sammanhållning, men samtidigt välkomna nya som vill vara aktiva och komma med. Hur undviker vi att vi uppfattas som för mer än andra och snorkiga, vi som känner varandra så väl? För den nya är det personliga mötet viktigt. Och alla är vi olika. Någon behöver känna av hur personen som är ny vill bli bemött. Är det med hela famnen eller är det successivt och först gärna lite i utkanten? Helt säkra kan vi vara på att personen i alla fall vill bli sedd. Ingen vill vara osynlig.

Det kan vara viktigt att prata om sådana här saker i föreningen, även om det kan uppfattas som självklarheter. Det går också att aktivt organisera bemötandet. Ska vi ha mentorer för nya medlemmar? Finns det en medlemsansvarig som kan garantera att alla som kommer blir omhändertagna, som är bra på att ”fråga fram andra”? Kan vi organisera extra trevliga träffar där nya medlemmar välkomnas och där medlemmar som inte är aktiva får den ärliga frågan; ”Har inte du lust att bli aktiv? Det skulle vi verkligen tycka om!”.

En förening bjöd alla som blivit nya medlemmar under året på afternoon tea en sensommarkväll i en styrelseledamots trädgård. Alla i styrelsen var där. Tio av de tjugo nya kom. Man gick runt i trädgården och samtalet handlade om vad föreningen tänkt göra framöver och vad de nya hade för förväntningar. Flera av de nya som togs emot så blev aktiva funktionärer.

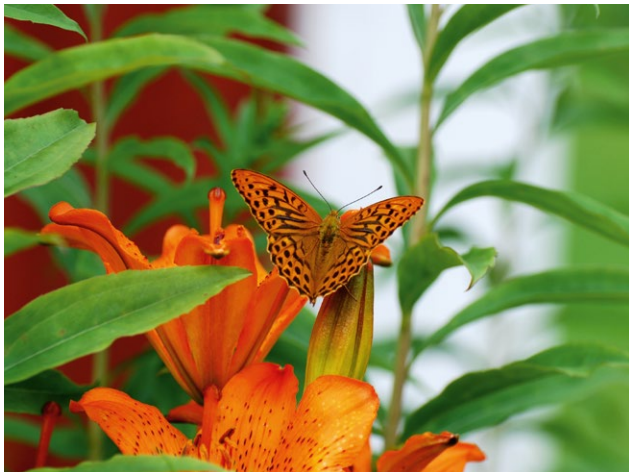
Kompetens

Visst är det en skön känsla att få göra något som man känner sig bra på? Ännu bättre blir det om någon visar uppskattning för det. Det motiverar verkligen. Det kan också göra att det känns rätt att prioritera detta i livspusslet. Aktiviteten *tar* inte, utan *ger*, energi.

Vilken kompetens har du som du skulle vilja ge i vår gemenskap? Många gånger tas det för givet att allt är frid och fröjd och att alla gör just det de vill och kan. Men hur öppet är det för nyheter? Ställs frågan till medlemmar om de har något de gärna skulle vilja få utlopp för i föreningen? Uppmuntra att medlemmar, aktiva som passiva, tar initiativ. Vi är ju som sagt olika och det är väl tur det. Den perfekta ordföranden eller kassören existerar nog inte. Egenskaper och kompetenser gör att det gärna ska vara olika i olika föreningar. Ibland kan till och med en förening välja att organisera sig på ett mindre traditionellt sätt för att det ska bli så bra som möjligt just där. Som till exempel de som hade delat ordförandeskap där den ena var bra på struktur och ordning, medan den andra var ett färgstarkt ansikte utåt och bra på att se alla i föreningen samt hitta på roliga saker. De var väl medvetna om varandras styrkor och de tyckte att de kompletterade varandra perfekt. Vi förstår vem som var firmatecknare på banken.

Upplever du det som att din kompetens får utrymme i föreningen? Känner du att du får vara den du är? Får du den uppskattning du förtjänar för allt nyttigt du gör i föreningen? De här frågorna kan vara svåra att prata om i grupp och tas helst mellan

fyra ögon. Det behövs en tydlig delaktighet i samtalet. Att kasta ut frågorna i gruppen direkt efter ett trädgårdsföredrag är lönlöst. Det kan vara ordförande som får ta de här samtalen, eller så delar man upp det på andra. Återigen är det personliga mötet det viktigaste sättet att rekrytera, aktivera och behålla medlemmar på.

Autonomi

Tillit bygger vi-känsla och lägger grunden för upplevelsen att du inte är kontrollerad av någon annan. Du väljer vad du vill arbeta med och de omkring dig litar på att det blir bra. Det är ingen som pekar med hela handen och tvingar dig att göra saker du inte vill. Du är med och bestämmer och det stärker din motivation. Du vill gärna genomföra det du tagit på dig. Det utgår från ditt personliga engagemang.

ATT SAMTALA OM

1. Vad gör ni idag som är bra och ska vårdas, gödslas och utökas? Lita på era samlade positiva upplevelser.
2. Hur stämmer Arons modell med ***gemenskap***, ***kompetens*** och ***autonomi*** med det du själv upplever i ditt engagemang? Fundera en stund och redovisa för varandra.
3. Hur har vi det med gemenskap i styrelsen, arbetsgrupper och vid aktiviteterna? Fundera först enskilt och skriv ner något för respektive grupp. Gå igenom resultatet gemensamt. Troligtvis upplever ni det lite olika och det är helt okej.
4. Behöver föreningen aktivt organisera bemötandet i något sammanhang?
5. Ställer ni frågan till varandra om ni upplever att er kompetens tas om hand?
6. Hur kan ni bli bättre på att uppmuntra nya initiativ?
7. Hur kan ni bli bättre på att visa uppskattning för medlemmars kompetens?
8. Vilka uppgifter tycker du ***ger*** energi?

Foto Pethra Bixo Larsson.

3. Hur får vi föreningen att blomstra?

PRAKTISK PLANERING OCH ORGANISERING

Det är bra för föreningen om ni har en gemensam bild av hur verksamheten ska se ut. Vad behöver göras? Vem gör vad? Lär känna varandra, dela ut ansvarsområden – och ge stor, stor frihet!

Det behövs tid i föreningen att prata om det här. Aron Schoug har i sin bok strukturerat det lite:

- **LIVPUSSLET**. Hur kan ni i föreningen ta hänsyn till era olika livspussel, där det ideella föreningsarbetet bara är en liten del?
- **SAKFRÅGORNA**. Får ni ägna er tid åt det ni själva tycker är intressant?
- **GRUPPDYNAMIKEN**. Att vara en del i en grupp där alla har tydliga roller och tydligt ansvar.
- **BESLUTSPROCESSERNA**. Alla känner att de har inflytande och delaktighet i de beslut de berörs av.

Har man pratat igenom detta så blir det så mycket lättare att engagera sig ideellt.

Meningsfullhet – är det kanske mötet med varandra?

Olika modeller för att beskriva vad som händer i en förening är teoretiska och vill förklara saker och ting. För oss ger det något att reflektera kring och samtala om.

KASAM byggs upp av tre saker:

HANTERBARHET. Vi ska känna att vi klarar av det som händer kring föreningen. Vi har resurser så det räcker.

BEGRIPLIGHET. Vi förstår det vi gör och tänker göra.

MENINGSFULLHET. Vi känner att vi i föreningen gör något som har mening.

En modell som ofta lyfts fram är KASAM, känsla av sammanhang, som myntades av sociologen Aaron Antonovsky. Han fokuserade på vad vi mår bra av, som person eller organisation. Det kan också vara ett intressant sätt att undersöka hur vi har det i föreningen.

Är det inte just meningsfullheten som driver oss och motiverar oss att bli engagerade? Har vi de här delarna mår både jag, du och föreningen bra. Det här stärker det vi tidigare pratat om, som gemenskap, upplevd kompetens och autonomi. Det stärker också känslan av meningsfullhet att veta vilken roll och vilket ansvar vi har, att själv få sätta in det i sitt livspussel och få vara delaktig i de beslut som fattas.

Det är lätt att bli filosofisk över begreppet meningsfullhet. Kanske är det viktigaste för att ge meningsfullhet själva mötet, mellan jag och du. Filosofer som till exempel Martin Buber menar att det är i det mellanmänskliga mötet i jag-du-relationer som vi blir till. Oj! Nu blev det riktigt stort med en trädgårdsförening att vara med i. Vi kan väl tagga ner lite och nöja oss med att samtala om oss och vår förening?

ATT SAMTALA OM

1. Finns det i era stadgar begränsningar på hur ni kan organisera er med ansvarsfördelning och liknande?
2. Har ni pratat igenom Arons punkter: ***livspusslet***, ***sakfrågorna***, ***gruppdynamiken*** och ***beslutsprocesserna***, utifrån er själva och utifrån er förening? Om inte så gör det. Ni får tycka olika.
3. Gör en lista på olika uppdrag som finns i föreningen eller borde finnas. Diskutera sedan:
   - Varje medlem som skulle kunna tänka sig att engagera sig borde få frågan: ”Vad skulle du vilja göra, som skulle ***ge*** dig mer energi?”
   - Vad kan ni dela upp på flera?
   - Vad behöver ni tillföra utifrån?
   - Vad från listan vill ni pausa eller ta bort?
   - Vad behöver ligga hos styrelsen och vad kan aktivera andra i arbetsgrupper?

4. Välkommen till vår trädgård!

EN FÖRENING FÖR ALLA

Trädgårdsintresset tar sig olika uttryck. Medlemmar och tänkbara medlemmar kan vara i olika skeden i livet, ha olika inriktning på sitt intresse och olika kunskapsnivå. En större mångfald i föreningen är det bästa vi kan få. Hur välkomnar och bemöter vi nya medlemmar?

Att komma som ny medlem och mötas av ointresse från de andra och känna sig exkluderad för att man saknar kunskap är det sämsta bemötandet. Uppfattas vi som en samling besserwissrar? En hemlig klubb med ett eget språk? Visst är det enkelt att bara vara de gamla vanliga? I avsnittet *Vad får oss att gro och växa?* diskuteras behovet av en medlemsansvarig som ser till att nya medlemmar tas om hand, eller för den delen en partner som för första gången följer med.

Motsatsen till besserwisser är Katarina 75 år, ensamstående och mångårig odlare, medlem i en specialistförening men nu också medlem i den nystartade lokala trädgårdsföreningen. Hon kunde alla växter, både vilda och odlade, på både svenska och latin. Visste allt om ett hållbart, miljövänligt odlande, men vem brydde sig? I början kunde hon uppfattas som lite butter och inbunden. När hon träffade Sara i en studiecirkel blev det ett riktigt lyckat möte. I studiecirkeln fanns utrymme för alla frågor. Sara var nybliven förälder och hade just blivit med trädgård och utbytet de hade med varandra var fantastiskt. Katarina levde verkligen upp av att någon lyssnade och bekräftade hennes mångåriga kunskap. Sara hittade en mentor som hon behövde med sitt nyvunna trädgårdsintresse. Katarinas erfarenheter och blick för vad som kunde bli bra var otroligt trevligt att träffas kring. Dessutom följde det så klart med ett gäng uppförökade perenner och överskottet av vårens frösådd. Delad glädje …

Det där med åldersskillnad är en olikhet som jag tror att alla i en förening egentligen uppskattar. Det finns ofta många äldre i våra föreningar, även om ännu fler är välkomna. Ofrivillig ensamhet bland äldre är ett samhällsproblem som ger mycket lidande. Normalt erbjuds de en hel del tidsfördriv i olika organisationer, men i en generationsblandad trädgårdsförening finns möjlighet till något mer kreativt och meningsfullt. Det krävs också anpassningar för att få in unga i föreningen. Välkomnar vi dem? Vilka aktiviteter passar dem? Många unga letar efter en plats att engagera sig på, men vill inte bli en passiv konsument som medlem i en förening. Vill vi skapa den platsen och i så fall – hur gör vi det?

Mångfald och tillit

En klassisk miss är att det bara blev skinksmörgåsar under pausen på föreläsningen. Alla gillar väl skinksmörgåsar och det blev enklast så, eller? Att vi exkluderade både veganer och flera olika religioner och kulturer var en rejäl plump i protokollet.

Jag kan garantera att större mångfald bland medlemmar i föreningen är berikande på alla sätt. Mötet mellan människor med olika bakgrund är roligare och alla får en bredare kunskap. Men det är inte bara roligare, det skapar också bättre förståelse för varandra och mer tillit. Tilliten som ju är bärande i en demokrati. Jag litar på dig och du litar på mig trots att vi är olika och kanske även tycker riktigt olika om saker och ting. Ett gemensamt trädgårdsintresse i föreningen bygger broar och motverkar fördomar.

Inkludering och tillgänglighet

Det är inte alltid så enkelt att komma på vad som är relevant när man välkomnar olika grupper i en förening.

För hur har vi det med föredragshållaren, hörs hen av alla? Finns det hörslinga i lokalen? Är det tillgängligt för personen som är rullstolsburen på trädgårdsbesöket? Är det parfymfritt i bussen på trädgårdsresan? Är det norm att servera alkohol på årsmötet? Gör vi det enkelt för de föreningsovana att känna sig välkomna? Tar vi hänsyn till den tröttaste när vi bestämmer när vi ska ta paus? Är det möjligt för alla att sitta koncentrerade på ett föreningsmöte och lyssna i ett par timmar? Ges det utrymme för delaktighet? Finns det ett ledarskap som föregår med gott exempel

och sänder ut tydliga signaler? Talar alla i mun på varandra? Hur väljer vi bilder som representerar oss i olika sammanhang? Har vi en genomtänkt struktur för hur vi hanterar dessa frågor i föreningen?

Man pratar ofta om de sju diskrimineringsgrunderna: etnisk tillhörighet, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Ibland händer det att någon använder ett diskriminerande språkbruk. Att då säga ”jag tycker inte vi ska använda ett sådant språkbruk i vår förening” kan kännas svårt. Att vara den som säger till och skapar dålig stämning. Det var ju bara lite oskyldig jargong, kan man tycka. Men tänk på den som drabbas. För den kan det vara riktigt jobbigt. Kanske är det ingen som drabbas just nu, men en lite oskyldig jargong kan lätt bli en upprepad vana.

Valberedningen i föreningen är en av de viktigaste funktionerna ur ett mångfaldsperspektiv. Hur kan vi få in personer med olika ålder och förmågor i styrelsen och andra arbetsgrupper? En styrelse som sitter kvar år efter år kan ses som något stabilt,

men också något som leder till stagnation. Det är vanligt och bra att någon som avgår från styrelsen går med i valberedningen eftersom de har koll på behoven. Men komplettera gärna med någon som kommer utifrån med helt nya nätverk. Det kan också leda till fortsatt engagemang.

Ofta är det ”det omätbara” som är välkomnande i en förening. Den fantastiska känslan jag fick på trädgårdsresan eller glädjen och skratten på studiecirkeln i trädgårdssnickeri. I den verksamhetsberättelse som presenterar förra årets aktiviteter på årsmötet finns normalt bara det mätbara: antal, staplar, diagram, pengar, aktiviteter presenteras. Det kan då vara en idé att dela upp presentationen på några som helt kort kan berätta hur det var. Deras känsla smittar bättre än både siffror och bilder. Kanske lockar det fler att delta?

Konfliktlösning

Trädgårdsföreningen är så klart inte den perfekta av världar som alltid fungerar. Visst kan konflikter uppstå. Allt engagemang är frivilligt och bygger på tillit bland dem som är med. Ledarskapet måste bygga på att vara tillåtande. När konflikter uppstår i världen av frivillighet fungerar inga maktmedel. För att bemästra konflikter och göra dem sunda krävs öppenhet. Konflikträdsla är inte heller bra. Det går nästan alltid att göra något vettigt av konflikten. Den ska hanteras med ett ***engagemang*** där vi faktiskt tar reda på varandras utgångspunkt. Vi behöver ha tid att ***reflektera*** över det vi tagit upp. Vi måste få tillfälle att fortsätta ***kommunicera*** om konflikten och vid behov ***förhandla***. Det är helt okej att tycka olika! Finns det olösbara konflikter kan det vara bra att ta in någon utifrån som samtalsledare.

ATT SAMTALA OM

1. Hur kan ni förbättra nya personers första möte med föreningen?
2. Gör en linje i rummet med en skala från riktigt dålig till riktigt bra när det gäller inkludering och tillgänglighet. Ställ dig där du placerar din förening på skalan. Det går också att rita skalan på en tavla om utrymmet är begränsat.
3. Är ni en ”hemlig klubb med ett eget språk”?
4. Vilka typer av personer är inte representerade i er förening? Varför?
5. Hur kan ni arbeta för ökad mångfald i föreningen?
6. Prata igenom aktiviteter ni gör idag, föreningsmöte, föreläsningar, trädgårdsbesök, resor och hur ni kan förbättra för personer med olika bakgrund, förmågor och funktionsvariationer. Ta gärna upp fler möjliga problem än dem som nämns här. Gör minnesanteckningar och följ upp hur ni har förbättrat er.
7. Finns det sunda konflikter?

5. Växtkraft på alla nivåer

SÅ BLIR VI FLER MEDLEMMAR OCH FLER AKTIVA

Visst är det roligt med välbesökta aktiviteter och att träffa folk på stan som känns igen från trädgårdsföreningen? Att sträva efter att få fler medlemmar borde vara en självklarhet. Men är det så att alla i föreningen är medvetna om det? Se till att alla blir det!

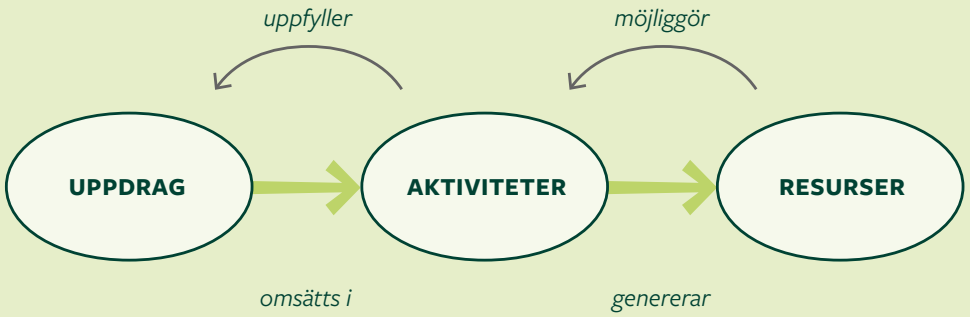

Tänk på att de vanligaste orsakerna till att personer inte blir medlemmar eller blir engagerade medlemmar är att de inte visste att föreningen fanns, trodde medlemskap i sig kräver en massa engagemang och upplever sig aldrig fått frågan.

Oavsett om en medlem är aktiv eller passiv så har den en funktion i föreningen. Listan med argument för att bli fler medlemmar kan göras lång:

- Föreningen får mer resurser för att utveckla verksamheten.
- Det blir lättare att hitta nya vänner och i relation till andra utvecklas som människa.
- Större mångfald ger förutsättningar för en omväxlande verksamhet.
- Det blir bättre förutsättningar för att få fler att bli engagerade eldsjälar.
- En förening behöver en succesiv nyrekrytering av personer till de förtroendeuppdrag som finns. Det blir lättare om man är fler.
- Med fler delaktiga medlemmar kan var och en hitta sin nivå på engagemang.
- Det finns plats för alla. Nybörjare vågar ställa alla sina frågor och den som kan svara känner glädje av att få sprida sin kunskap.
- Föreningens legitimitet ökar vilket ger större tyngd i samtal med kommunen, handelsträdgården, i kontakt med media, andra föreningar och andra vi kan samverka med.
- Föreningen blir lyssnad på och kan påverka och förändra lättare om vi är fler. Det gäller både på lokal, regional och nationell nivå.
- Föreningen får lättare att sprida sina budskap och uppfylla sitt uppdrag.

Listan hänger så klart ihop med syftet/uppdraget som ska beskrivas i ändamålsparagrafen för er förening.

Ideella sektorn

För ett företag är drivkraften att tjäna pengar. Inom ideell sektor brukar drivkraften beskrivas som i figuren ovan. Uppdraget skapar de aktiviteter vi gör och de ger resurser som möjliggör aktiviteterna och uppfyller uppdraget. Som exempel på resurser brukar det finnas: frivilligt arbete, medlemsavgifter, försäljning av till exempel växter, lotter eller inträdesbiljetter till ett föredrag, bidrag och sponsorer.

ATT SAMTALA OM

1. Vilka argument finns för att bli fler i er förening?
2. Hur passar beskrivningen av drivkrafter i den ideella sektorn in på er förening och vilka är era viktigaste resurser?
3. Gör övningen på sidan 21–23. Ni kommer förhoppningsvis komma på många fler idéer än ni hinner med eller har lust att genomföra. Prioritera! Vilka målgrupper och förslag vill ni satsa mest på i år? Vilka pausar ni och vilka stryker ni helt?
4. Så går vi in för landning. Gör avslutningsvis en runda och reflektera över det ni gjort tillsammans under träffarna i Odla engagemang. Hur tar ni vara på detta framöver? Träffas om något år igen och fundera på hur det gått.

En modell för att bli fler och engagera fler

De flesta föreningar ser nog fördelen med att bli fler. Men hur blir man det? En minst lika vanlig fråga är hur man får fler att bli engagerade och aktiva i föreningen. Ett sätt att börja samtala om vad vi ska göra och vad vi ska prioritera är att strukturera frågan. Vad har vi för målgrupper och hur ser det ut för var och en av dem?

Modellen är inspirerad av en kampanj om marknadskommunikation från Riksteatern och region Östergötland, men har anpassats till livet i en trädgårdsförening. Det är ni som ska fylla på med alla mer eller mindre tokiga idéer som kommer upp och därefter prioritera vad som är möjligt att göra. Var tillåtande och tänk utanför boxen.

Vi utgår som sagt från att alla medlemmar är viktiga, även de passiva som år efter år betalar medlemsavgiften. Men det vi ska diskutera nu är hur vi kan aktivera personer och flytta dem från en målgrupp till nästa.

Se tabellen och frågorna på nästa sida som ett stöd för samtalet. Rita upp en tabell enligt skissen nedan eller ladda ned den på **svensktradgard.se/odla-engagemang**.

	MÅLGRUPPER			
	Långt ifrån medlem	Besökare	Lojala medlemmar	Eldsjälar
Segment	1.	1.	1.	1. Initiativtagare till verksamhet. Deltagare i
Behov	2.	2.	2.	2. Gemenskap, kompetens, autonomi
Budskap	3.	3.	3.	3.
Aktivitet	4.	4.	4.	4.
Argument	5.	5.	5.	5.
Kanaler	6.	6.	6.	6.

Målgrupper

Arbeta med en målgrupp i taget och fyll i svaren i tabellen.

LÅNGT IFRÅN MEDLEM

Exempel på de som kanske inte ser ett medlemskap i trädgårdsföreningen som så självklart kan vara nyinflyttade, ungdomar, stressade barnfamiljer. De kanske på sin höjd söker svar på trädgårdsfrågor på sociala medier. De behöver komma igång tillsammans med andra där de får tillgång till personer som har tips och råd, ordnar bra och billig jord och drar upp växter tillsammans. Bästa marknadsföringen är att få med några ur målgruppen som kan sprida vidare vilken nytta och vilket nöje som finns i att vara med. De blir en slags ”gisslan”. Finns det samarbeten att göra med till exempel skolan, någon plantskola eller trädgårdsanläggare? Vad sägs om en träff för nyinflyttade i ett nytt bostadsområde? Under tiden som föräldrarna får chansen att prata om sitt odlande kan man erbjuda pannkaksmiddag och lekar till barnen. Hur når ni ut till dem?

1. **Segment**
   Vilka är inte våra medlemmar idag?
2. **Behov**
   Vad tror vi de har för behov?
3. **Budskap**
   Vilket budskap lockar dem?
4. **Aktivitet**
   Vilka aktiviteter helt utanför boxen kan vi tänka ut?
5. **Argument**
   Vilka argument för att bli medlem vill vi förmedla till gruppen?
6. **Kanaler**
   Hur gör vi för att nå dem?

BESÖKARE

De som dyker upp ibland har sina behov. Ett exklusivt bra föredrag kanske är gratis för medlemmar, men kostar nästan ett medlemskap för andra. Det blir ett enkelt beslut om det är lätt att bli medlem på plats. Låt dem få höra: ”Vi skulle gärna vilja ha dig som medlem”.

Innehållet i aktiviteten ska ha lite guldkant och lyx och vara lätt att dela på sociala medier. Gärna något med lite oväntat ämne, ”Snickarglädje i trädgården”, ”Beredskapsodling”, ”Svara på trädgårdsfrågor i lokaltidningen”, ”Odling med barn på förskolan” eller ”Kändisbesök”.

Dessa personer blir bra bryggor till nya medlemmar när de visar upp sig som medlemmar. Kanske via ett #trädgårdstips. Genom att använda hashtags kan fler personer hitta era inlägg i sociala medier.

1. **Segment**
   Vilka visar sig enstaka gånger? Medlem ibland.
2. **Behov**
   Hur vill de ha det egentligen?
3. **Budskap**
   Vad säger vi när vi har kontakt?
4. **Aktivitet**
   Vad gör vi idag som lockar dem och vad kan vi göra mer av?
5. **Argument**
   Vilka argument vill vi förmedla?
6. **Kanaler**
   Vilka kanaler fungerar och vilka gör det inte?

LOJALA MEDLEMMAR

Var rädd om dem, de får inte tas för givna. Hur får man en medlem att våga ta mer ansvar, ta egna initiativ till aktiviteter och kanske delta i en arbetsgrupp eller som styrelseledamot? Tillhörigheten och gemenskapen är viktig. De vet vad de vill ha och älskar sakfrågan/ämnet. De ska känna sig hemma och känna igen sig. Här går det bra med utförliga nyhetsbrev med detaljerad information.

Det ska ges tillfällen för mingel med lokalt tongivande personer. Trädgårdsvandringar, växtbytardagar, föredrag, trädgårdsresor, bokcirklar, beskärningskurser. Aktiviteter man gärna kan organisera med hjälp av arbetsgrupper med intresserade medlemmar. Fler ska känna delaktighet och vara nära. Du är en av oss och förstår. Här finns tillfälle för jag-och-du-möten.

1. **Segment**
   Vilka är dagens aktiva medlemmar?
2. **Behov**
   Vi får inte tappa deras behov.
   Hur ser de ut?
3. **Budskap**
   Vad är budskapet till dem idag?
4. **Aktivitet**
   Värna om de aktiviteter vi gör.
   Vilka är de?
5. **Argument**
   Vilka argument vill vi förmedla?
6. **Kanaler**
   Vilka kanaler använder vi idag?

ELDSJÄLAR

Här finns de som redan idag är aktiva i styrelsen, i arbetsgrupper eller på andra sätt i föreningen. Gemenskapen är viktig och att deras kompetens kommer till uttryck. De upplever att de själva väljer sitt arbetssätt och engagemang = autonomi. Var bra på att fördela ut ansvarsområden och arbetsuppgifter och ge dem frihet. Uppmuntra initiativ. Stärk vi-känslan.

Ha lagom med struktur, använd verktyg som årshjul för föreningsliv, dagordningar och minnesanteckningar/protokoll. Förmedla känslan av att det är synd om dem som inte får uppleva nöjet att vara aktiv. Det ***ger*** energi. Vi tar hänsyn till ditt livspussel. Ge uppmärksamhet och feedback till era eldsjälar när ni träffas i grupp och enskilt.

1. **Segment**
   Vilka deltar och tar initiativ?
2. **Behov**
   Vilka behov är nyckeln för dig som är eldsjäl?
3. **Budskap**
   Vilka signaler behövs för att engagemanget ska behållas?
4. **Aktivitet**
   Vad är vår starka och svaga sida?
   Fråga dem?
5. **Argument**
   Vilka argument vill vi förmedla?
6. **Kanaler**
   Vad gör vi som är bra och uppmuntrande för dem?

ODLA ENGAGEMANG

Riksförbundet Svensk Trädgård har som mål att föreningslivet inom förbundet ska var rikt och trädgårdsföreningarna livskraftiga.

Syftet med den här handboken är att visa hur ni kan arbeta i er förening för att den ska bli en blomstrande och trivsam förening för alla. Det ska vara många som vill vara medlemmar och det ska vara lätt och lockande att engagera sig.

Till denna handbok finns en verktygslåda som uppdateras kontinuerligt med goda exempel från våra föreningar. Där finns också länkar och annat som inspirerat till denna handbok och till fortsatt föreningsutveckling.

→ svensktradgard.se/odla-engagemang

RIKSFÖRBUNDET
SVENSK TRÄDGÅRD

